

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет природничих наук

Кафедра лісового і аграрного менеджменту

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ГЕОМОРФОЛОГІЯ

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Освітня програма Агрономія

Спеціальність 201 Агрономія

Галузь знань 20 Аграрні науки та продовольство

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол №1 від “29” серпня 2024 р.

м. Івано-Франківськ – 2024 р.

1. Загальна інформація

Назва дисципліни	Геоморфологія
Викладач (і)	проф.Волощук М.Д.
Контактний телефон викладача	-
E-mail викладача	myroslav.voloshchuk@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	3 кредити ЄКТС, 90 год.
Посилання на сайт дистанційного навчання	https://d-learn.pnu.edu.ua/
Консультації	Очно або дистанційно – через е-мейл та месенджер – щоденно у робочі години

2. Анотація до навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Геоморфологія» охоплює вивчення форм рельєфу земної поверхні, їхнього походження, розвитку та динаміки під впливом природних і антропогенних факторів. Курс розкриває зв'язок між рельєфом, геологічною будовою та екологічними умовами, що є основою для прийняття рішень у природокористуванні, землевпорядкуванні, будівництві та охороні навколишнього середовища.

Вивчення «Геоморфології» допоможе агрономам ефективно адаптувати агротехнології до різних геоморфологічних умов, підвищуючи їхню стійкість до кліматичних змін і знижуючи негативний вплив антропогенної діяльності на довкілля.

3. Мета та цілі навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Геоморфологія» є формування у майбутніх агрономів знань про рельєф як один із ключових факторів, що впливають на ґрунтові, водні та кліматичні умови, а також розвиток навичок застосування геоморфологічних даних для ефективного управління агроландшафтами, підвищення продуктивності сільськогосподарських угідь і раціонального використання природних ресурсів.

Цілі дисципліни:

- вивчення форм і процесів рельєфоутворення та їхнього впливу на властивості ґрунтів і розподіл водних ресурсів;
- розуміння взаємозв'язку між рельєфом і умовами вирощування сільськогосподарських культур;
- оволодіння методами оцінки рельєфу для оптимального планування аграрних заходів, таких як вибір типу обробітку ґрунту, меліорація та захист територій від ерозії;

- формування екологічного підходу до ведення сільського господарства, спрямованого на збереження природних ландшафтів.

4. Програмні компетентності та результати навчання

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми з агрономії, що передбачає застосування теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК7. Здатність застосовувати знання в практичній ситуації.

ЗК9. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК10. Здатність працювати в команді.

ПРН4. Порівнювати та оцінювати сучасні науково-технічні досягнення у галузі агрономії.

ПРН6. Демонструвати знання і розуміння фундаментальних дисциплін в обсязі, необхідному для володіння відповідними навичками в галузі агрономії.

ПРН10. Аналізувати та інтегрувати знання із загальної та спеціальної професійної підготовки в обсязі, необхідному для спеціалізованої професійної роботи у галузі агрономії.

5. Організація навчання

Обсяг навчальної дисципліни	
Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	16
практичні заняття	14
самостійна робота	60

Ознаки навчальної дисципліни			
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
3	201 Агрономія	2	вибіркова

Тематика навчальної дисципліни			
Тема	кількість год.		
	лекції	заняття	сам. роб
Тема 1. Вступ до геоморфології. Предмет, завдання та методи геоморфології. Значення геоморфології для агрономії. Взаємозв'язок рельєфу, ґрунтів та агрокліматичних умов.	2	-	4
Тема 2. Процеси рельєфоутворення. Внутрішні (ендогенні) процеси: тектоніка, вулканізм. Зовнішні (екзогенні) процеси: ерозія, денудація, акумуляція. Роль рельєфоутворювальних процесів у формуванні ґрунтів.	2	2	4
Тема 3. Типи рельєфу та їх сільсько-господарське значення. Рівнини: аллювіальні, лесові, моренні. Гірські та передгірські території: особливості використання в агрономії. Карстові та ерозійні форми рельєфу.	2	2	12
Тема 4. Геоморфологічні фактори ґрунтоутворення. Вплив геологічної будови на рельєф і ґрунтові умови. Взаємозв'язок між мікрорельєфом і властивостями ґрунтів. Роль геоморфологічних умов у формуванні ґрунтового покриву.	2	2	10
Тема 5. Геоморфологічне зонування та агрокліматичні зони України. Основні геоморфологічні зони України. Особливості рельєфу та їх вплив на сільське господарство. Використання геоморфологічних даних у регіональному плануванні аграрної діяльності.	2	2	10
Тема 6. Роль рельєфу у водному режимі ґрунтів. Вплив рельєфу на стік, дренаж і зволоження території. Розподіл ґрунтових і поверхневих вод залежно від рельєфу.	2	2	10

Заходи з оптимізації водного режиму ґрунтів.			
Тема 7. Геоморфологічні дослідження для агрономії. Методи аналізу рельєфу (топографічні карти, ГІС-технології). Геоморфологічні карти та їх використання в агрономії. Польові дослідження рельєфу.	2	2	6
Тема 8. Екологічні аспекти використання рельєфу в агрономії. Вплив аграрної діяльності на рельєф. Забезпечення екологічної рівноваги на сільсько-господарських угіддях. Природоохоронні заходи в агроландшафтах.	2	2	4
ЗАГ.:	16	14	60

6. Система оцінювання навчальної дисципліни

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	Оцінка знань здобувачів освіти здійснюється за 100 бальною шкалою. 50 балів ЗО отримує під час проведення практичних занять; 50 балів здобувач освіти отримує за складання заліку.
Вимоги до письмових робіт	Підсумкові письмові роботи виконуються у формі контрольної роботи. Контрольні роботи складаються з 2 завдань різного рівня складності, оцінюється максимально 20 балами.
Практичні заняття	При оцінюванні практичних занять враховується: рівень теоретичної підготовки та виконання завдань для СРС, розуміння мети та завдання роботи, самостійність та акуратність виконання і оформлення роботи, якість отриманих результатів, заповнення таблиць, виконання малюнків тощо, логічність та грамотність зроблених висновків
Умови допуску до підсумкового контролю	Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок, які отримав ЗО. Здобувач освіти допускається до підсумкового контролю (заліку) за умови виконання усіх запланованих видів робіт та отримання 25 і більше балів (максимально – 50).

Підсумковий контроль	Залік
----------------------	-------

7. Політика навчальної дисципліни

Письмові роботи: Підсумкові письмові роботи виконуються у формі контрольної роботи. Контрольні роботи складаються з 2 завдань різного рівня складності. Кожне з завдань оцінюється максимально 10 балами.

Академічна доброчесність:

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатів навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадкування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується положенням: «Положення про запобігання академічному плагіату у ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»» https://pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/02/Наказ-№627_27.09.2018.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

В Університеті діють морально-етичні принципи та правила поведінки викладачів і студентів, яких слід дотримуватися у своїй діяльності, прописані в Кодексі честі ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» <https://pnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/02/Кодекс.FR12.pdf>

Відвідування занять: ЗО зобов'язані відвідувати усі заняття (лекції та практичні), незалежно у якій формі вони проводяться (аудиторно, дистанційно, індивідуальний графік навчання). Систематичні пропуски занять, без поважних на те причин, є підставою для недопущення до складання семестрового контролю. Пропуски занять за поважних причин, підтверджених документально, відпрацьовуються. У будь-якому випадку ЗО зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх передбачених видів робіт.

Неформальна освіта: Можливість зарахування. Рекомендовані платформи: Prometheus

8. Рекомендована література

1. Адаменко О. М., Рудько Г. І., Чепіжко О. В. та ін. Геологія з основами геоморфології: підруч. для студ. екол. і геогр. спец. вищ. навч. закл. Чернівці: Букрек, 2010. 398 с.
2. Байрак Г. Методи геоморфологічних досліджень : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2018. 292 с.
3. Воловик В. М. Загальне землезнавство (модуль «Геоморфологія»). Практикум: [Навчальний посібник]. Вінниця, 2020. 145 с.
4. Байрак Г. Р., Гнатюк Р. М., Горішний П. М., Хомин Я. Б. Практикум з курсу «Геоморфологія»: Навч-метод. посібн. (видання друге виправлене і доповнене). Львів: Видавн. центр ЛНУ імені Івана Франка 2015. 86 с.
5. Гунька Н. Геологія та геоморфологія: підручник. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2002. 574 с.
6. Карпов В. Г. Геологія з основами геоморфології (Сучасні геодинамічні процеси) : навчальний посібник. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 108 с.
7. Колтун О.В. Вступ до геоморфології: навч. посібн. [для студ. вищ. навч. закл.] / О.В. Колтун. – Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 80 с.
8. Коротун І. М. Прикладна геоморфологія. – Рівне : Держ. ред.-вид. пво, 1966. – 132 с.
9. Кравчук Я. С. Геоморфологічне картографування : навч. посібник / Ярослав Кравчук. – Львів : видавничий центр ЛНУ ім. Ів. Франка, 2006. – 176 с.
10. Лико Д. В., Мартинюк В. О. Геологія, геоморфологія, метеорологія, гідрологія, ландшафтна екологія: поняття, терміни, категорії. Навчальний посібник. Рівне: РДГУ, rshu.in.ua/images/knug/335.pdf
11. Основи геоморфології [Електронний ресурс] / С. В. Міхелі, Т. І. Ткаченко. – К. : [б. в.], 2008. – 112 с.
12. Павловська Т. С. Геоморфологія : терміни й поняття (коментар) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Тетяна Сергіївна Павловська ; за ред. проф. І. П. Ковальчука. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2009. – 284 с.
13. Стецюк В.В., Ковальчук І.П. Основи геоморфології : Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / За ред. О.М.Маринича. – К. : Вища шк., 2005. – 495 с.
14. Стельмах О. Р. Геоморфологія та четвертинна геологія : конспект лекцій / О. Р. Стельмах. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2010. 122 с.
15. Стельмах О. Р. Геоморфологія та четвертинна геологія : лабораторний практикум / О.Р. Стельмах. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2010. 27 с.
16. Адаменко, О. М., Пилипенко А. А., Фоменко Н. В. Екологічна геоморфологія : лабор. практикум. Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2004. 54 с. <http://chitalnya.nung.edu.ua/ekologichna-geomorfologiya.html>